Latvijas Kara muzejs sadarbībā ar Francijas vēstniecību Latvijā piedāvā:
starptautiskā zinātniskā konference

DIENESTS PRET PAŠA GRIBU

Nacistiskās Vācijas bruņotajos spēkos piespiedu kārtā mobilizētie Francijas un Latvijas karavīri vēsturē un atmiņā

AICINĀJUMS PIETEIKT REFERĀTUS

Norises vieta: Rīga, Latvija – Latvijas Kara muzejs
Norises laiks: 2027. gada 27.–28. maijs

Konferences ietvars

Otrā pasaules kara laikā nacistiskā Vācija piespieda simtiem tūkstošu okupēto Eiropas valstu pilsoņus veikt militāro dienestu Vācijas bruņotajos spēkos. Sākot no 1942. gada, Vērmahtā un Ieroču SS sastāvā piespiedu kārtā mobilizēja 130 000 Francijas valstspiederīgo no Elzasas un Mozeles (pēc kara ieguvuši apzīmējumu "Malgré-nous" jeb "Mēs, kuri piespiesti pret pašu gribu"), kā arī vismaz 110 000 Latvijas iedzīvotāju, kurus, sākot no 1943. gada, mobilizēja Ieroču SS un citos Vācijas militārajos formējumos.

Daži no viņiem pastrādāja kara noziegumus vai noziegumus pret cilvēci vai nu pirms piespiedu iesaukšanas (piemēram, latviešu brīvprātīgie no latviešu drošības palīgpolicijas jeb "Arāja komandas", kuri piedalījās ebreju genocīdā, pirms tika pārcelti uz „Latviešu leģionu"), vai arī pēc tās (piemēram, franču iesauktie, kas bija iesaistīti Oradūras pie Glanas slaktiņā Francijā). Lai gan juridiski šo grupu vienoja tas, ka visi tās locekļi bija piespiedu kārtā iesaukti, pārkāpjot starptautiskās tiesības, historiogrāfijas interese par šo jautājumu izceļ šo nevācu izcelsmes iesaucamo daudzveidību. Tā izpaužas viņu sociālajā un personiskajā profilā, uzskatos, attieksmē un kara pieredzē gan atšķirīgajos Francijas un Latvijas kontekstos, gan katras aplūkotās sabiedrības ietvaros. Šī pieeja vienlaikus ļauj izvairīties no plašiem vispārinājumiem – gan no apsūdzošā naratīva, kas visus šos cilvēkus cenšas attēlot kā brīvprātīgos vai noziedzniekus, gan no upuru naratīva, kas ignorē vēsturiskā konteksta sarežģītību.

Francijas piespiedu iesauktie jau 1944. gadā saņēma oficiālu atzīšanu no Francijas valsts ar apzīmējumu „Mort pour la France" (Miris par Franciju) un ātri organizējās biedrībās, izplatot upuru un patriotisma naratīvu, savukārt Latvijas pusē atmiņas par piespiedu iesaukšanu ilgu laiku tika apspiestas vai izkropļotas padomju režīma dēļ. Pēc neatkarības atjaunošanas Latvijas Saeima 1998. gadā pieņēma deklarāciju, ar ko reabilitēja Latviešu leģionu. Taču šodien – Eiropas integrācijas kontekstā un pieaugošās Krievijas iejaukšanās un draudu apstākļos – atmiņa ir sašķelta: Latvijas valsts oficiāli vairs nepiemin leģionārus, politiskās un sabiedriskās grupas šķeļ atmiņu konflikti, taču vienlaikus parādās centieni panākt kompromisu, balstoties gan uz upuru naratīva veidošanu, gan uz zinātnē balstītu vēstures pētījumu attīstību.

Šī starptautiskā konference pulcēs vēsturniekus, tiesību un cilvēktiesību pētniekus un militāros ekspertus no Latvijas, Francijas un citām valstīm, lai analizētu piespiedu mobilizācijas fenomenu Otrā pasaules kara laikā un tā ilgtermiņa sekas. Konferencē salīdzinošā un starptautiskā kontekstā tiks analizēta Vācijas bruņotajās vienībās piespiedu kārtā mobilizēto Latvijas, kā arī Francijas Elzasas un Mozeles reģionu iedzīvotāju pieredze. Pētnieki pievērsīsies jautājumam, kā okupēto teritoriju iedzīvotāji kļuva par instrumentu totalitāro režīmu rokās un kā viņi reaģēja uz šiem piespiedu pasākumiem. Īpaša uzmanība tiks pievērsta arī šīs pieredzes interpretēšanai vēsturiskajā atmiņā, juridiskajā un publiskajā diskursā.

Latvijas Kara muzejs sadarbībā ar Francijas vēstniecību Latvijā piedāvā:
starptautiskā zinātniskā konference

DIENESTS PRET PAŠA GRIBU

Nacistiskās Vācijas bruņotajos spēkos piespiedu kārtā mobilizētie Francijas un Latvijas karavīri vēsturē un atmiņā

AICINĀJUMS PIETEIKT REFERĀTUS

Konferences mērķis:

Padziļināt zinātnisko izpratni par piespiedu mobilizāciju totalitāro režīmu apstākļos, izvērtēt tās juridiskos aspektus starptautisko tiesību ietvarā, analizēt individuālās atbildības un upura statusa jautājumus, kā arī veicināt Latvijas un Francijas akadēmisko sadarbību un dialogu. Tādējādi konference dos ieguldījumu objektīvākas un niansētākas Eiropas vēstures rakstīšanā, kas apvienotu Rietumeiropas un Austrumeiropas, īpaši Baltijas valstu, vēsturisko pieredzi.

Tēmas un virzieni
Aicinām iesniegt pieteikumus, kas skar sekojošas tēmas:

1. Piespiedu mobilizācija totalitārajās sistēmās

- Tiesiskais ietvars un mobilizācijas prakse nacistiskajā Vācijā un Padomju Savienībā
- Piespiedu mobilizācija okupētajās Eiropas teritorijās Otrā pasaules kara laikā
- Piespiedu mobilizācija citos ģeogrāfiskajos un vēsturiskajos kontekstos
- Piespiedu kārtā mobilizēto tiesiskais statuss starptautiskajās tiesībās, tostarp Ženēvas konvencijās

2. Latvijas un Elzasas un Mozeles karavīri Vācijas bruņotajos spēkos: salīdzinošā un transnacionālā perspektīva

- Ģeopolitiskais konteksts un okupācijas varas politika
- Brīvprātīgie un viņu motivācija
- Sievietes Valsts darba dienestā (Reichsarbeitsdienst) un Kara palīgdienestā (Kriegshilfsdienst)
- Nepilngadīgie karavīri Vācijas Gaisa spēku palīgdienestā un Folkšturmā (Volkssturm)
- Piespiedu dienesta īstenošana un sabiedrības reakcija
- Kara laika pieredze (iesaiste karadarbībā un nemilitārās akcijās, tostarp, kara noziegumos), gūsts un repatriācija
- Okupētajā Latvijā iesauktie karavīri Elzasā un Mozelē, un anektētajā Elzasā un Mozelē mobilizētie karavīri Latvijā

3. Pēckara juridiskās sekas un morālā atbildība

- Robežas starp kolaborāciju, pretošanos, valsts nodevību un upura statusu
- Juridiskā atbildība starptautisko humanitāro tiesību un cilvēktiesību kontekstā
- Pēckara sabiedrības un valsts politikas attieksme: aizdomas, klusēšana, reabilitācija

4. Atmiņas politika un mūsdienu perspektīvas

- Atmiņas un atmiņu politikas veidošanās un evolūcija Francijā un Latvijā
- Naratīvi, to jaunas interpretācijas un diskusijas publiskā telpā
- Nozīme mūsdienu Eiropas kontekstā un debates par okupāciju un piespiedu mobilizāciju

Īpaši augstu tiks vērtēti ziņojumi, kas ietver:

- Salīdzinošās un transnacionālās perspektīvas
- Starpdisciplināras pieejas (vēsture, tiesības, socioloģija, atmiņas studijas)
- Mikrovēstures gadījumu izpēte (tostarp, individuālie likteņi)
- Pētījumi par mazāk zināmiem reģioniem, kurus skārusi piespiedu mobilizācija

Latvijas Kara muzejs sadarbībā ar Francijas vēstniecību Latvijā piedāvā: starptautiskā zinātniskā konference

DIENESTS PRET PAŠA GRIBU

Nacistiskās Vācijas bruņotajos spēkos piespiedu kārtā mobilizētie Francijas un Latvijas karavīri vēsturē un atmiņā

AICINĀJUMS PIETEIKT REFERĀTUS

Pieteikumā jānorāda:

- Autora(-u) vārds un institucionālā piederība
- Referāta nosaukums
- Kopsavilkums (līdz 300 vārdiem)
- Īsa biogrāfija (līdz 100 vārdiem)
- Valoda: latviešu, franču vai angļu

Pieteikumus adresēt sekojošiem adresātiem:

- kristine.bekere@karamuzejs.lv
- catherine.maurer@unistra.fr

Pieteikumu iesniegšanas termiņš: **2027. gada 15. februāris**

Paziņojums par iekļaušanu konferences programmā: **2027. gada 15. marts**

Konferences norises vieta: **Latvijas Kara muzejs, Smilšu iela 20, Rīgā, Latvija.**

Konferences organizatori iespēju robežās segs dalībnieku ceļa un uzturēšanās izmaksas.

DIENESTS PRET PAŠA GRIBU

Latvijas Kara muzejs sadarbībā ar Francijas vēstniecību Latvijā piedāvā: starptautiskā zinātniskā konference

Nacistiskās Vācijas bruņotajos spēkos piespiedu kārtā mobilizētie Francijas un Latvijas karavīri vēsturē un atmiņā

AICINĀJUMS PIETEIKT REFERĀTUS

Konferences zinātniskā komiteja

Kristīne Beķere

Mārtiņš Kaprāns

Emīlija Kustova (Emilia Koustova)

Katrīna Maurere (Catherine Maurer)

Uldis Neiburgs

Frederike Neo-Difūra (Frédérique Neau-Dufour)

Aleksandrs Sumpfs (Alexandre Sumpf)

Frederiks Štro (Frédéric Stroh)

Jānis Tomaševskis

Organizācijā iesaistītās institūcijas

Latvijas Kara muzejs;

Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūts;

Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūts;

Vēstures zinātņu fakultāte un pētnieciskā laboratorija ARCHE, Strasbūras Universitāte (Francija);

Austrumu, slāvu un jaungrieķu studiju grupa GEO, Strasbūras Universitāte (Francija);

Francijas Grand Est reģions.